

ІСТОРІЯ І

Найкращі друзі

Гогтаро Чіба вже двадцять два роки брехав своїй доньці про одну річ.

Письменник Федір Достоєвський якось написав: «Найважче в житті — жити і не брехати».

Люди брешуть з різних причин. Хтось бреше, аби показати себе в цікавішому чи вигіднішому світлі, а комусь це потрібно, щоби вводити людей в оману. Брехня може завдати болю, та може й також врятувати. Хай би якою була причина, брехня найчастіше веде до розкаяння.

Якраз у таку скрутну ситуацію і втрапив Гогтаро. Його брехня не давала йому спокою. Бурмочучи під ніс: «Я ніколи не хотів про це брехати», він снував туди-сюди перед входом до кафе, яке могло повернути його в минуле.

Кафе, де можна було повернутися в минуле, містилося у центрі Токіо, за кілька хвилин ходьби від станції «Джімбочо». Заховане на вузькій бічній вулиці в районі, де здебільшого були офісні будівлі, кафе сповіщало про своє існування крихітною вивіскою з назвою «Funiculi Funicula». Воно розташовувалося у підвалі, тому без вивіски перехожі його б навіть не помітили.

Спустившись сходами, Гогтаро опинився перед дверима з гравіюваннями. Продовжуючи бурмотіти, він похитав головою, різко розвернувся і почав підійматися сходами нагору. Та зненацька зупинився із замисленим виразом на обличчі. Ще якийсь час він ходив туди-сюди, підіймався сходами і спускався.

— Чом би вам не подумати про це, коли зайдете всередину? — враз почувся голос.

Ошелешено озирнувшись, Гогтаро побачив тендітну жінку. Вона була вдягнена в білу сорочку, чорну камізельку і фартух. Він одразу зрозумів, що це тамтешня офіціантка.

— Ох, так, лише...

Поки Гогтаро силкувався знайти відповідь, жінка прошмигнула повз нього і бадьоро спустилася сходами.

Дзень-дзелень!

Вона зайшла до кафе, а дзенькіт дзвіночка завис у повітрі. Не те щоб вона переконала його, та Гогтаро знову спустився сходами. Він сповнився дивним спокоєм, наче все, що було в його серці, витягли назовні.

Гогтаро застряг на сходах, бо не знав напевне, чи це кафе насправду було *тим* «кафе, де можна повер-

нутися в минуле». Гогтаро навідався до кафе, бо повірив у ту історію, та якщо легенда, яку розповів йому старий друг, була вигадкою, зовсім скоро він може страшенно осоромитися.

Та навіть якщо й справді можна повернутися в минуле, він чув, що існували певні прикрі правила, котрих необхідно дотримуватися. Одне з тих правил — жодні ваші дії в минулому не змінять теперішнього, хай би як ви силкувалися щось змінити.

Вперше почувши про це правило, Гогтаро здивувався. *Якщо неможливо змінити теперішнє, то навіщо взагалі повертатися в минуле?*

Однак тепер Гогтаро й сам стояв перед входом до кафе і думав: *«Навіть за таких умов я однаково хочу потрапити в минуле».*

Чи та жінка щойно прочитала його думки? Адже куди логічніше у такій ситуації було б сказати: *«Хочете зайти до кафе? Ласкаво просимо».*

Замість того вона сказала: *«Чом би вам не подумати про це, коли зайдете всередину?»*

Це можна трактувати як ствердження — так, ви можете повернутися в минуле, та чом би вам спершу не зайти всередину, а тоді вже вирішувати, мандрувати в минуле чи ні?

Та найбільше Гогтаро дивувало, звідки жінка могла знати, що він прийшов до кафе, аби повернутися в минуле. Утім, тепер у нього зажевірла надія. Такий буденний коментар жінки допоміг Гогтаро ухвалити рішення. Він потягнувся до ручки, повернув її і відчинив двері до кафе.

Дзень-дзелень!

Гогтаро переступив поріг кафе, у якому, подејкували, можна повернутися в минуле.

* * *

Гогтаро Чіба, віком 51 рік, був кремезної статури — мабуть, не в останню чергу тому, що в старших класах та університеті грав у регбі. Навіть зараз він носив костюми розміру «XXL».

Він жив разом з донькою, яку звали Гарука — цьогоріч їй виповнювалося 23 роки. Йому було не легко виховувати її самотужки. З дитинства він пояснював їй: *«Твоя мама померла від хвороби, коли ти була маленькою»*. Гогтаро керував скромним ресторанчиком «Катіуа», де подавали рис, суп і прості закуски, у місті Хатіодзі в префектурі Токіо, а Гарука допомагала йому.

Увійшовши до кафе крізь великі двометрові дерев'яні двері, він іще мусив минути маленький коридорчик. Напроти були двері до вбиральні, а посередині правої стіни — вхід до кафе. Переступивши поріг самого кафе, він побачив на одному зі стільців біля барної стійки жінку. Вона відразу погукала когось із затильної кімнати:

— Казу... відвідувач!

Поряд із жінкою сидів хлопчик віку молодшої школи. За дальнім столиком сиділа жінка в білій сукні з короткими рукавами. Бліда і наче відірвана від нашого світу, вона тихенько читала книжку.

— Офіціантка щойно повернулася з покупками, тому пропоную вам сісти. Вона скоро вийде.

Вочевидь не надто переймаючись тонкощами вічливості у звертанні до незнайомців, вона говорила з Гогтаро так, ніби він її знайомий. Схоже, вона була тут постійною відвідувачкою. Замість щось їй відповідати, він лише кивнув на знак подяки. Чоловік відчув, що жінка дивилася на нього з виразом, котрий наче промовляв: *«Можеш запитати мене будь-що про це кафе»*. Та Гогтаро вирішив удати, що нічого не помітив, і сів за найближчий до виходу столик. Він роззирнувся довкола. Там були величезні антикварні настінні годинники заввишки від підлоги до стелі. З того місця, де перетиналися дві дерев'яні балки, легенько обертаючись, звисав вентилятор. Глиняний тиньк на всіх стінах був приглушеного бурого кольору, що нагадував кінако (смажене соєве борошно), з легким нальотом давнини — це місце видавалося дуже старим. У підвальному приміщенні без вікон, освітленому лише лампами під абажурами, було доволі тьмяно. Від того все всередині здавалося вицвілим, як на старій світлині.

— Вітаю, ласкаво просимо!

Жінка, яка звернулася до нього на сходах, вийшла із затильної кімнати і поставила перед Гогтаро склянку з водою.

Її звали Казу Токіта. Її волосся середньої довжини було зібране ззаду, а поверх білої сорочки з метеликом вона мала чорну камізельку і фартуха. Казу була тамтешньою офіціанткою. На її симпатичному обличчі з вузькими мигдалеподібними очима не було чогось вражаючого, що могло би запам'ятатися. Якби, глянувши на неї, ви заплющили очі і спробували

пригадати щойно побачене, то не змогли б нічого уявити. Вона була з тих людей, які легко губилися у натовпі. Цьогоріч їй виповнювалося 29 років.

— А... гм... Це те місце... де...

Гогтаро геть розгубився і не знав, як підійти до теми повернення у минуле. Казу спокійно дивилася на його хвилювання. Розвернулася іти на кухню і кинула через плече:

— Куди саме у минуле ви хочете повернутися?

З кухні долинуло булькотіння кави у сифоні.

«Ця офіціантка точно вміє читати думки...»

Кафе почало наповнюватися ароматом кави, наганяючи на Гогтаро спогади про *той день*.

* * *

Те місце, де Гогтаро вперше за сім років зустрів Шуїчі Камію, було якраз навпроти кафе. Колись вони разом грали у регбі в університетській команді.

У той час Гогтаро залишився без грошей і даху над головою, бо йому довелося віддати усі свої кошти, коли він став поручителем позики для компанії друга, яка збанкрутувала. Він був у брудному одязі, від нього тхнуло.

Однак, замість наморщити носа від огиди, Шуїчі, здавалося, щиро зрадив тій випадковій зустрічі з Гогтаро. Шуїчі запросив Гогтаро до кафе і, почувши, що сталося, запропонував:

— Ходи працювати в мій ресторанчик.

Після закінчення університету Шуїчі за його спортивні таланти забрала компанія з корпоративної

ліги в Осаці, та він не встиг зіграти навіть рік, як травма обірвала його кар'єру регбіста. Потому він приєднався до компанії, яка управляла мережею ресторанів. Шуїчі, вічний оптиміст, побачив у цій невдачі свій шанс і, працюючи вдвічі, а то й утричі наполегливіше за інших, піднявся до рівня регіонального менеджера й управляв сімома закладами. Та одружившись, вирішив зайнятися власним бізнесом. Він відкрив невеличкий японський ресторанчик і працював там зі своєю дружиною. Він сказав Гогтаро, що в ресторанчику багато роботи і йому не завадить допомога.

— Якщо приймеш мою пропозицію, то й мене виручиш.

У розпачі від безгрошів'я, втративши будь-яку надію, Гогтаро розплакався, вдячний Шуїчі за його пропозицію. Він кивнув:

— Звісно! Я прийду.

Скрипнув стілець, коли Шуїчі різко підвівся. Щасливо усміхаючись, він додав:

— Ой, ти ще не бачив мою доньку!

Гогтаро ще не був одружений і трохи здивувався, почувши, що Шуїчі мав дитину.

— Доньку?

Його очі округлилися.

— Так! Вона тільки народилася. Вона така... гарнюща!

Схоже, Шуїчі був задоволений відповіддю Гогтаро. Він схопив рахунок і бадьоро підійшов до касового апарата.

— Перепрошую, я б хотів розрахуватися.

За касовим апаратом стояв дуже високий юнак, на вигляд — старшокласник. Десь два метри заввишки, з далеким поглядом вузьких мигдалеподібних очей.

— Разом — 760 єн.

— Ось, будь ласка.

Гогтаро і Шуїчі були регбістами й кремезнішими за більшість чоловіків. Та обоє подивилися на цього юнака, презирнулися і засміялися, мабуть тому, що обом сяйнула та сама думка: *«Цей хлопчина має статуру регбіста»*.

— Прошу, ваша решта.

Шуїчі взяв у нього решту й рушив до виходу.

До того, як став безпритульним, Гогтаро успадкував батькову компанію, яка заробляла понад сто мільйонів єн на рік, і був доволі заможним. Гогтаро був щирою людиною, та гроші здатні змінювати людей. Вони покращували його настрій, і він почав їх тринькати. Був у його житті такий період, коли він думав, що, маючи гроші, можна зробити все, що завгодно. Та компанія його друга, поручителем якої він став, збанкрутувала, і під вагою величезних боргів його власна компанія теж пішла на дно. Щойно в Гогтаро закінчилися гроші, усі почали ставитися до нього, як до прокаженого. Він думав, що його оточували друзі, та всі вони відвернулися від нього, а один навіть сказав йому відкрито: *«Чого ти вартий без своїх грошей?»*

Та Шуїчі був іншим. Для нього Гогтаро, який втратив усе, був цінним. Люди, котрі бажать допомогти тим, кого спіткала біда, на правду рідкість. І Шуїчі Камія був саме такою людиною. Проводжаючи поглядом

Шуїчі, що виходив з кафе, Гогтаро твердо вирішив:
«Я віддячу йому за добро!» І теж вийшов з кафе.
Дзень-дзелень!

* * *

— Це було двадцять два роки тому.

Гогтаро Чіба потягнувся до склянки, яка стояла перед ним. Змочивши горло, він зітхнув. Він виглядав молодим, як на 51-річного чоловіка, та подекуди вже почала проступати сивина.

— Отож, я почав працювати на Шуїчі. Я працював не покладаючи рук і намагався якомога швидше опанувати нову професію. Та через рік сталася автокатастрофа. Шуїчі і його дружина...

Це сталося понад двадцять років тому, та він досі не оговтався від шоку. Очі Гогтаро почервоніли, слова застрягли в горлі.

Сьооррррб!

Хлопчик біля барної стійки взявся гучно сьорбати через соломинку останні краплі помаранчевого соку.

— А що було потім?

Казу запитала незворушно, не полишаючи своєї роботи. Вона ніколи не змінювала тону, хай би якою серйозною була розмова. Такою була її позиція — очевидно, аби тримати дистанцію від людей.

— Донька Шуїчі вижила, і я вирішив виховувати її.

Гогтаро не піднімав очей і говорив ніби сам до себе. А тоді повільно підвівся.

— Благаю вас. Будь ласка, допоможіть мені повернутися у той день двадцять два роки тому.

Він низько вклонився і важко опустив голову.

Це було кафе «Funiculi Funicula». Кафе, про яке близько десяти років тому поширилася міська легенда, начебто тут можна повернутися в минуле. Здебільшого міські легенди були вигадками, але подекуди, що в цьому кафе справді можна перенестися в минуле.

Розповідають різні історії, навіть у наші дні, як-от про жінку, що повернулася в минуле побачитися з хлопцем, з яким вони розсталися; про сестру, що подалася в минуле зустрітися з молодшою сестрою, яка загинула в автокатастрофі; і про дружину, що помандрувала в минуле побачитися з чоловіком, який втратив пам'ять.

Утім, аби повернутися в минуле, доводилося дотримуватися кількох вельми прикрих правил.

Перше правило — у минулому ви можете зустрітися лише з тими людьми, які відвідували кафе. Якщо людина, з якою ви хочете зустрітися, ніколи не була у цьому кафе, ви, звісно, можете повернутися в минуле, однак не зможете з нею зустрітися. Іншими словами, для більшості відвідувачів, які приїздили сюди з усієї Японії, це була марна трата часу.

Друге правило — жодні ваші дії в минулому не змінять теперішнього. Більшість людей, які приходять сюди, почувши цю міську легенду, страшенно розчаровуються, коли дізнаються про це правило. І зазвичай ідуть зневірені. А все тому, що більшість відвідувачів кафе бажають податися в минуле, щоб виправити свої колишні вчинки. Розуміючи, що не зможуть змінити минулого, небагато з них вирішують все-таки помандрувати в минуле.

Третє правило — повернутися в минуле можна тільки на одному стільці. Але його займає інша відвідувачка. Єдина можливість сісти на той стілець випадає лише тоді, коли відвідувачка виходить до вбиральні. Раз на день вона завжди йде до вбиральні, та ніхто не знає, коли саме це може статися.

Четверте правило — у минулому слід залишатися на тому стільці і не покидати його. Якщо ви встанете зі стільця, вас відразу поверне в теперішнє. Тобто, перебуваючи в минулому, ви не зможете вийти з кафе.

П'яте правило — час перебування у минулому починається, коли каву наллють у чашку, і завершується до того, як кава охолоне. А ще, каву не може наливати будь-хто, це має робити Казу Токіта. Наразі вона єдина людина в цьому кафе, яка вміє наливати каву, що здатна перенести вас у минуле.

Та навіть попри всі ці прикрі правила, знаходяться відвідувачі, які, почувши легенду, приходять до кафе і просять повернути їх у минуле.

Гогтаро був якраз такою людиною.

* * *

— Уявімо, що вам вдасться повернутися в минуле — що ви плануєте робити? — запитала жінка, яка сказала йому сісти, коли він зайшов до кафе.

Її звали Кйоко Кіджіма — дружина і мати на повний робочий день, вона була постійною відвідувачкою. Цілком випадково вона опинилася в кафе якраз у той час, але з неабиякою цікавістю роздивлялася Гогтаро — мабуть, він був першим відвідувачем, що хотів повернутися в минуле, якою вона тут бачила.

— Даруйте, що питаю, але скільки вам років?

— П'ятдесят один.

Гогтаро, схоже, прийняв її питання за критику, ніби вона хотіла сказати: «*Чому ви, у такому віці, надумали повернутися в минуле?*» Він сидів, згорбившись над столом, і не відривав очей від своїх зчеплених долонь.

— ...Вибачте. Та хіба вам не здається, що це буде якось химерно? Анітрохи до такого не готовий, Шуїчі, чи як там його звать, зненацька зустрічається віч-на-віч із вашою на двадцять два роки старшою версією?

Гогтаро не піднімав голови, а Кйоко продовжувала:

— Це не здається вам трохи дивним?

Вона подивилася на Казу по інший бік барної стійки, очікуючи згоди.

— Ну, можливо, — відказала Казу тоном, який натякав, що вона не зовсім погоджувалася з Кйоко.

— Гей, мам, твоя кава зараз охолоне, — пробурмотів хлопчик, він уже спустошив склянку з помаранчевим соком і почав соватися на стільці. Хлопчика звали Йогсуке Кіджіма. Він був сином Кйоко і вже цієї весни переходив до четвертого класу. Він мав недбалу стрижку середньої довжини, засмагле обличчя, а вдягнений був у спортивну форму з написом «МЕІТОКУ ФК» та номером 9 на спині. Футболіст.

Йогсуке казав про каву в паперовому пакеті біля Кйоко, яку вона замовила навинос.

— Ой, та нічого страшного. Бабця однаково не любить пити гаряче.

Кйоко присунула обличчя до вуха Йогсуке і прошепотіла:

— Почекай ще трішки, і підемо, гаразд?

Вона зиркнула на Гогтаро, очікуючи від нього якоїсь відповіді.

— Угу, мабуть, це його налякає, — підтвердив він.

— Еге ж. — Кйюко з розумінням кивнула.

Слухаючи їхню розмову, Казу подала Йогсуке нову порцію помаранчевого соку, яку він мовчки взяв, коротко кивнувши замість «дякую».

— Якщо насправду можна повернутися в минуле, я б хотів дещо сказати Шуїчі.

Запитання йому поставила Кйюко, та він відповідав, дивлячись на Казу. Його слова ніяк не змінили виразу її обличчя.

Як завше незворушна, Казу вийшла з-за барної стійки і зупинилася перед Гогтаро.

Час від часу, дізнавшись, що в цьому кафе можна повернутися в минуле, сюди зазирали такі відвідувачі, як Гогтаро, і Казу завжди відповідала їм те саме.

— Ви знаєте правила?

Казу питала прямо, адже траплялися відвідувачі, які приходили до кафе і гадки не мали про правила.

— Більш-менш... — невпевнено відказав чоловік.

— Більш-менш? — вигукнула Кйюко. З усіх присутніх у кафе тільки вона видавалася схвильованою. Казу мовчки зиркнула на Кйюко, перевела погляд на Гогтаро і не зводила з нього очей. *Дайте відповідь на запитання.*

Гогтаро винувато здвигнув плечима...

— Сідаєш на стілець, хтось наливає каву, і повертаєшся в минуле... це все, що я чув, — ніяково

відповів він. Чоловік так нервував, що йому, схоже, пересохло в горлі, бо він потягнувся до склянки з водою.

— Це дещо спрощено... Хто вам це сказав? — запитала в Гогтаро Кйюко.

— Шуїчі.

— Вам сказав про це Шуїчі... справді? Тобто ви дізналися про це двадцять два роки тому?

— Так, коли ми вперше були в цьому кафе, мені розповів це Шуїчі. Певно, йому були відомі ці чутки.

— Он воно що...

— Отож, якщо перед ним раптово з'явиться значно старша версія мене, це може хіба налякати Шуїчі, а загалом, думаю, все буде гаразд. — Гогтаро вкотре відповів на запитання Кйюко.

— А що ви думаєте, Казу?

Кйюко говорила так, наче право вибору на повернення у минуле залежало тільки від них двох. Та Казу ніяк не прокоментувала її слова.

Замість відповідати Кйюко, вона сказала холодним і суворим тоном:

— Ви ж розумієте, що, навіть повернувшись у минуле, не зможете змінити теперішнє?

Вона мала на увазі: *«Ви ж розумієте, що не зможете запобігти смерті свого друга?»*

Чимало відвідувачів приходили до кафе з бажанням повернутися в минуле, щоб врятувати когось від смерті. І щоразу Казу пояснювала це правило.

Річ не в тім, що Казу була байдужою до горя людей, які втратили когось дорогого. Просто це правило ніяк не обійти — байдуже, хто ви і які у вас причини.